

Тема: Основи племінної роботи в кролівництві

План

- 1. Добір кролів за комплексом ознак, добір ремонтного молодняку.**
- 2. Підбір індивідуальний і груповий.**
- 3. Бонітування кролів.**
- 4. Чистопородне розведення.**
- 5. Виробничий і племінний облік. Мічення кролів.**

1. Добір кролів за комплексом ознак, добір ремонтного молодняку.

Запорукою успішної племінної роботи із стадом є цілеспрямованість у відборі й підборі кролів, що доповнюють один одного і тісно взаємопов'язані. Вони повинні застосовуватись систематично і одночасно за оптимальних умов годівлі та утримання кролів з урахуванням особливостей стада і виробничого напрямку господарства.

Відбір - це виділення із стада найцінніших за продуктивними і племінними якостями кролів з метою їх подальшого розмноження. У кролівництві проводиться значно жорсткіший відбір, ніж у інших галузях тваринництва, за комплексом господарсько-корисних ознак.

Уперше молодняк для ремонту стада відбирають при відлученні від матерів у 30 або 45-денному віці. Відбирають здорових, жвавих, з доброю живою масою кроленят від багатоплідних кролиць (не менше 8 кроленят у гнізді), високомолочних, з добрими материнськими якостями, які не мали мертвонароджених кроленят, не було канібалізму і збереженість приплоду до відлучення була не менше 85-90 % залишених під нею кроленят.

Наступний (другий) етап відбору проводять у 3-міс. віці. Залишають у стаді кроленят кращих за вираженістю типу породи, живою масою, екстер'єром.

Утретє ремонтний молодняк оцінюють перед першим паруванням у віці 4-5 місяців за породністю, живою масою (не менше 3,5 кг), екстер'єром (без вад і дефектів), густотою і вирівнянністю волосяного покриву. Відібраний молодняк допускають до парування і в подальшому вводять у основне стадо для заміни вибракуваних тварин.

Оцінку молодняку і ремонт стада проводять упродовж року. Молодих самочок переводять в основне стадо після їх заключної оцінки за результатами перших двох окролів. Лише оцінка за комплексом ознак (походженням, власною продуктивністю та якістю потомків), дає можливість відбирати найкращих кролів і удосконалювати стадо по породності й продуктивності.

Оцінка і відбір кролів за походженням проводиться переважно у племінних заводах і племінних репродукторах шляхом аналізу їх родоводів.

При оцінці екстер'єру звертають увагу на загальний розвиток (пропорційність, гармонійність будови тіла), міцність кістяка, розвиток мускулатури. На племінних фермах більше значення надають вираженості типу породи, лінії чи родини, а на товарних - загальному розвитку кролів.

Продуктивність кролів оцінюють за живою масою, скоростиглістю, якістю хутра. Основною формою цієї оцінки є бонітування кролів.

Для племінних тварин, крім власної високої продуктивності, не менш важливою властивістю є їх здатність передавати потомству свої цінні якості.

Оцінка самок за якістю приплоду є основною у визначенні їх продуктивності. Практика роботи з ремонтними самками полягає в тому, що усі вони проходять через категорію перевірюваних: до першого окролу допускається значно більше ніж потрібно для ремонту, але в основне стадо вводять лише кращих за якістю приплоду, а решту вибраковують..

Оцінка самців за якістю потомків є най об'єктивнішим елементом роботи при відборі тварин. Вона проводиться за загальноприйнятими зоотехнічними методами.

2. Підбір індивідуальний і груповий.

Підбір - це науково обґрунтована система спаровування кролів з метою одержання потомства з бажаними властивостями. Підбір пар кролів проводиться після завершення їх відбору. Застосовують дві форми підбору - *індивідуальний і груповий*.

За **індивідуального підбору** до групи висококласних кролиць підбирають окремо оціненого за якістю потомства і відтворних здатностях самця, використовуючи при цьому дані про походження, продуктивні і Індивідуальний підбір застосовують у племінних заводах, племінних репродукторах, племінному ядрі товарних ферм.

Груповий підбір ґрунтується на закріпленні за кролицями певного класу відповідної кількості самців, як правило, вищого класу. Щоб уникнути інбридингу самці через 5-6 місяців, коли їх дочки досягнуть парувального віку, замінюються іншими. Груповий підбір застосовується у користувальній групі товарних ферм.

Залежно від виробничого напрямку кролеферми і мети розведення кролів проводиться *однорідний (гомогенний) або різнорідний* (гетерогенний) підбір.

За **однорідного** підбору для парування підбирають кролематок і самця, подібних за походженням, типом будови тіла, продуктивністю. Мета такого підбору - одержати однотипне, однорідне потомство, якнайбільше схоже з батьками. На практиці цей тип підбору дає можливість збільшити поголів'я кролів бажаного типу, закріпити і посилити в потомстві цінні якості батьків. Найефективніший такий підбір при розведенні кролів за лініями і родинами для нарощування поголів'я кролів дуже цінних ліній і родин.

Застосовують однорідний підбір переважно у селекційних групах племінних кролеферм та племядрі товарних ферм.

В користувальній групі товарних ферм поширений **різнорідний** підбір, за якого в межах однієї породи або стада планують спаровування самців і кролиць не схожих між собою за походженням, типом будови тіла, рівнем і напрямком продуктивності, менш цінних маток з самцями вищого класу. Метою такого підбору є збагачення спадковості потомків, формування у них нових цінних ознак.

Різновидом різнорідного підбору є підбір пар з урахуванням віку тварин. Вік кролів має великий вплив на силу передачі спадкових задатків потомкам та їх

якість. Відомо, що найкраще потомство одержують від тварин, що досягли повного фізіологічного розвитку. Коли парують старих (понад 3 роки) або дуже молодих (у віці 3-4 місяці) кролів потомство має ослаблену конституцію, низьку плодючість і життєздатність. Тому за вікового підбору молодих самочок потрібно парувати з самцями середнього віку, кролиць середнього віку - з молодими, ровесниками або старшими самцями, а кролиць старшого віку - з самцями середнього віку. Якщо виникає необхідність парувати молодих самок з молодими самцями або старих - із старими, то обов'язково слід підбирати тварин добре розвинених, з правильною будовою тіла, міцної конституції, високопродуктивних і одержаних від повновікових високопродуктивних батьків.

При комплектуванні стада необхідно дотримуватись наступної вікової структури стада: кролі віком 1-2 роки мають становити 50 % всього поголів'я - 3 роки - 40-50 %, 3-4 роки - 5-10 %.

3. Бонітування кролів.

Бонітування кролів - це індивідуальна комплексна оцінка тварин за власною продуктивністю, походженням і відтворними здатностями. Мета бонітування - раціональне використання тварин у процесі селекції, визначення комплексного класу кролів, у залежності від якого визначається їх виробниче призначення. Бонітування кролів проводиться щорічно.

Бонітують самців, самиць основного стада та разових (ті, що перевіряються) щорічно в листопаді-грудні, молодняк - у перший рік їх життя у певному віці. Бонітують весь ремонтний молодняк племінного ядра і репродуктивної частини стада, а також молодняк, який походить від самців і самиць, що підлягають оцінці за якістю потомства.

Бонітування поголів'я кролів проводить комісія, до складу якої входять спеціалісти господарства (зоотехніки та ветеринарні спеціалісти), представники управлінь "сільського господарства і продовольства районних державних адміністрацій, фахівці з відповідною кваліфікацією, що пройшли атестацію.

При бонітуванні комісія проводить огляд кролів, аналізує та заповнює відповідні форми племінного обліку; оцінює кролів за ознаками, які характеризують їх індивідуальні, продуктивні та племінні якості.

Комплексний клас кролів визначають за комплексом ознак.

За результатами бонітування заповнюють виробничо-бонітувальний журнал (форма № 9-крол). Бонітування проводиться в усіх господарствах незалежно від належності та підпорядкованості, що мають племінних тварин.

Від кролів селекційної групи (племінного ядра) одержують племінний молодняк для ремонту власного стада. Кролі користувальної частини стада в племінних господарствах використовуються для одержання та реалізації племінного молодняку в інші господарства та для забою, на товарних фермах - для вирощування молодняку на забій.

У *племінних* господарствах бонітують:

- самців і самиць основного стада, а також разових (що перевіряються) самиць, щорічно в листопаді-грудні;

- увесь молодняк селекційної групи у віці 3-х місяців та молодняк, який залишається для племінного використання, у листопаді-грудні;
- племінний молодняк, що реалізується в інші господарства для відтворення, у віці 2-х місяців і старше.

У *товарних* господарствах бонітують:

- самців і самок усіх порід селекційної групи (ядра) основного стада щорічно в листопаді-грудні;
- ремонтний молодняк під час відбору у віці 3-х місяців та листопаді-грудні за умови його використання в племінному ядрі.

Перед бонітуванням проводиться ветеринарний огляд кролів; перевірка наявності та при потребі відновлення номерів; вибраковування хворих тварин за віком та показниками з відтворення; уточнення записів племінного обліку.

Під час бонітування кролів оглядають і визначають їх вгодованість (бажана заводська кондиція), оцінюють кролів та присвоюють їм комплексний клас ("еліта", I, II, III).

Оцінка породності. До чистопородних належать тварини, що походять від батьків однієї породи.

Оцінка живої маси. Живу масу визначають на підставі даних індивідуального зважування з точністю до 0,1 кг.

Оцінка будови тіла. Будову тіла оцінюють візуально за ступенем розвитку кістяка, шириною та глибиною грудей, формою і розміром голови, лінією і формою спини, міцністю і поставою кінцівок.

До класу *еліта* і I класу належать кролі, які не мають недоліків і вад будови тіла. До II класу належать кролі з одним недоліком будови тіла. До III класу належать кролі з двома і більше недоліками будови тіла.

Кролів, які мають вади будови тіла, вибраковують і до племінного використання не допускають.

Оцінка густоти хутра та його вирівнянність. Густиоту хутра визначають у кролів м'ясо-шкуркових і м'ясних порід візуально за величиною площі дна "розетки", яка утворюється при роздуванні волосу напроти його росту посередині хребта.

Оцінка пухової продуктивності. Продуктивність кролів основного стада пухових порід визначають за збором пуху протягом року, а молодняку - за двома першими зборами у віці 2-х і 4-х місяців згідно з мінімальними вимогами для оцінки кролів за пуховою продуктивністю.

Оцінка забарвлення. Забарвлення волоссяного покриву кролів м'ясо-шкуркових порід визначають візуально (окомірно) при гарному освітленні розсіяним світлом (природне освітлення, світло денної лампи). Забарвлення оцінюється відповідно до оцінки кролів різних порід за забарвленням волоссяного.

Заходи, що проводяться за результатами бонітування

З урахуванням результатів бонітування складають програми селекційно-племінної роботи з породою, плани парування, що забезпечує підвищення продуктивних та племінних якостей кролів. При підборі пар враховують якість та індивідуальні особливості тварин, наслідки попередніх

парувань і ступінь інбридингу між тваринами. За результатами осіннього бонітування проводять вибраковку кролів основного стада.

На основі матеріалів бонітування розробляють плани комплектування племінного стада, вирощування племінного молодняку для ремонту власного стада та реалізації, проводять відбір тварин для участі у виставках, розробляються заходи щодо удосконалення годівлі, технології вирощування та утримання кролів.

4. Чистопородне розведення

Метод розведення - це система підбору тварин для спаровування з урахуванням породної чи лінійної належності. На кролефермах залежно від спеціалізації та напрямку племінної роботи застосовують *чистопородне розведення або схрещування*.

Чистопородне розведення має за мету зберегти, поліпшити й удосконалити в певному напрямі цінні й високопродуктивні стада або породи, які не потребують докорінного поліпшення. Для цього спаровуються кролі, що належать до однієї породи.

Чистопородне розведення є основним методом розведення у племінних заводах. Перевагами є те, що одержують однорідне, типове потомство, що особливо важливо при виробництві шкуркової і пухової продукції; зменшується кількість ознак відбору; спрощується ремонт стада.

Найвищою формою племінної роботи за чистопородного розведення кролів є їх розведення за *лініями і родинами*.

Лінія - це достатньо чисельна група високопродуктивних тварин однієї породи, які походять від видатного родоначальника і схожі з ним за комплексом властивих даній лінії ознак. Якщо видатним предком і родоначальником групи є кролематка, то гаку групу називають **родиною**.

5. Виробничий і племінний облік. Мічення кролів

Основною формою первинного виробничо-зоотехнічного обліку на кролефермах є трафаретка самця основного стада (форма № 6-крол.), кролематки основного стада (форма № 7-крол.), молодняку (форма № 8-крол.). Трафаретки виготовляють з пластика (фанери, картону) розміром 18 x 20 см і прикріплюють до передньої стінки клітки. На кожний виробничий сезон трафаретку поновлюють, починаючи з першого окролу. **Трафаретки** - це форми призначені для накопичення інформації про виробниче використання самця або самки. Заповнюють трафаретки кролівники або бригадир відразу після здійснення тієї чи іншої операції.

Трафаретки молодняку заводять на всіх кроленят у племінних кролефермах, а у товарних фермах - лише на ремонтний молодняк, одержаний від кролематок племінного ядра. На кроленят, призначених для вирощування на м'ясо або шкурку, трафаретки не заводять.

До форм **виробничого обліку** відносяться акт реєстрації приплоду, акт про відсадження молодняку, акт переведення тварин у старшу або іншу групу, акт вибуття кролів, акт загибелі, акт забою, щоденник руху поголів'я дорослих

кролів і молодняку по бригадах і по фермі, відомість витрати кормів. Виробничо-зоотехнічний облік ведеться на всіх кролефермах для всіх виробничих груп кролепоголів'я.

На племінних кролефермах обов'язковим є **племінний облік**. Племінний облік узгоджується з бухгалтерським обліком і складається з таких елементів: зважування, нумерація, запис інформацій про тварину у відповідні форми племінного обліку.

Форми племінного обліку заповнюються чітко і розбірливо. Не допускається зафарбовування, підтирання даних. Примітки не допускаються.

Форми племінного обліку ведуть зоотехніки-селекціонери, зоотехніки, бригадири, а за їх своєчасне і правильне заповнення несуть відповідальність головні зоотехніки, власник, незалежно від форм власності й підпорядкованості.

Племінний облік у кролівництві ведуть за такими формами:

- Форма № 1-крол. "Картка самця основного стада";
- Форма № 2-крол. "Картка кролематки основного стада";
- Форма № 3-крол. "Відомість поголів'я основного стада кролів на 200_рік";
- Форма № 4-крол. "Виробничий журнал на 200_рік";
- Форма № 5-крол. "Відомість оцінки самців за якістю потомства на 200_рік";
- Форма № 9-крол. "Журнал бонітування кролів за 200_рік";
- Форма № 10-крол. "Журнал підбору пар кролів на 200_рік";
- Форма № 11-крол. "Журнал нумерації і бонітування племінного молодняку кролів".

Картки самця і кролематки основного стада - це основні документи індивідуального обліку від народження до кінця використання, призначенні для накопичення усіх відомостей, що характеризують індивідуальні і племінні якості, її родовід, лінійну належність та використання.

Мічення кролів. Основою організації точного індивідуального обліку є **мічення кролів**, тобто присвоєння кожній тварині індивідуального номера і нанесення його на її тіло. Найнадійнішим способом мічення кролів є *татуювання*. Для цього до початку татуювання готують спеціальні щипці з набором голчатих цифр, туш, спирт, гліцерин, ватні тампони і гумові рукавички.

Перед проколюванням вухо протирають ватним тампоном, змоченим спиртом. Пробивають вухо між його серединою і кінцем, ближче до зовнішнього краю, де найменше кровоносних судин.

Після втирання туші або сажі (сметаноподібна суміш сажі, спирту і гліцерину у співвідношенні 1:1) утворюється чіткий номер.

На *правому вусі* ставлять порядковий номер кроленяти (починаючи щороку з одиниці), а на *лівому* - номер, перша цифра якого означає місяць, друга - остання цифра року народження, третя - номер бригади або відділення. Як правило, мітять кроленят перед їх відсадженням або під час нього.

Однак, татуювання, суміщене з відсадженням кроленят, є для них сильним стресом, який негативно впливає на приріст живої маси, який не лише припиняється, але й знижується. Щоб цього уникнути кроленят за 2 дні до татуювання і упродовж 5 днів після нього дають з водою антистресові препарати.

На племінних кролефермах мітять усіх кроленят, а на товарних - лише від самок племінного ядра. Обидва номери кожного кроленяти записують у "Журнал нумерації і бонітування племінного молодняку кролів" (форма № 11-крол.): спочатку правий, а потім лівий.

Мічення кролів на фермах забезпечує організацію точного індивідуального обліку їх продуктивних і племінних якостей, дає можливість проводити оцінку.